

Hur man behärskar jordstrukturen och åkerns torrläggning

MAVEKA-Odlarträff 13.2.2019 Tuorla

Tuomas Mattila

Yliopistotutkija, Helsingin yliopisto, Ruralia Instituutti

13.12.2018

Svensk version Peter Fritzén, ProAgria-FHS

Hur man behärskar jordstrukturen och åkerns torrläggning

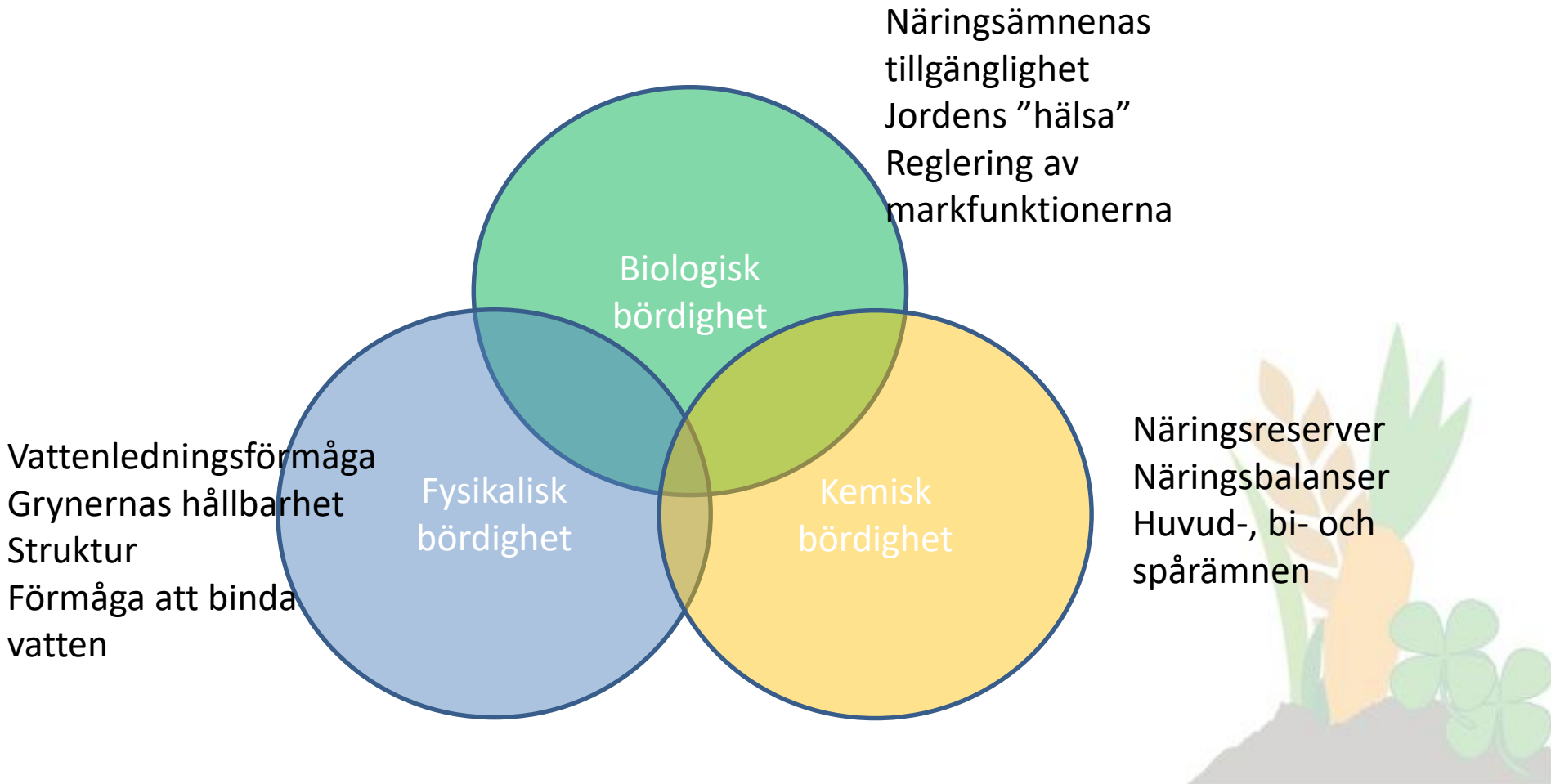

En bra åker

- Torkar upp jämnt och snabbt upp för sådd
- Är lätt att bearbeta
- Är lucker, doftande och fylld av maskar
- Producerar en riklig och jämn skörd

Växtskicket består av flera delfaktorers samspel

Biomassor

Organismer	Arter st/g	Mängd st/m ²	Vikt kg/ha
Bakterier och arkéer	1-9000	100 000 000 000 000	400-5000
Strålbakterier	?	1 000 000 000 000	400-5000
Svampar	1-300	10 000 000	100-1500
Urdjur	1-5000	10 000 000 000	20-300
Nematoder	10-1000/m ²	1 000 000	10-300
Kvalster	100-500/m ²	10 000	2-500
Maskar	2-10/m ²	100	100-4000
Hoppstjärter	10-100/m ²	10 000	2-500
Övriga djur	30-3000/m ²	1000	10-100

Weil ja Brady, 2016. Nature and properties of soils.

Hur man behärskar jordstrukturen och åkerns torrläggning

Förutsättningar för god struktur

- Gott torrläggningstillstånd
- Bränsle för grynbildning
- Kemi som gynnar grynbildning

Hur behärska strukturen

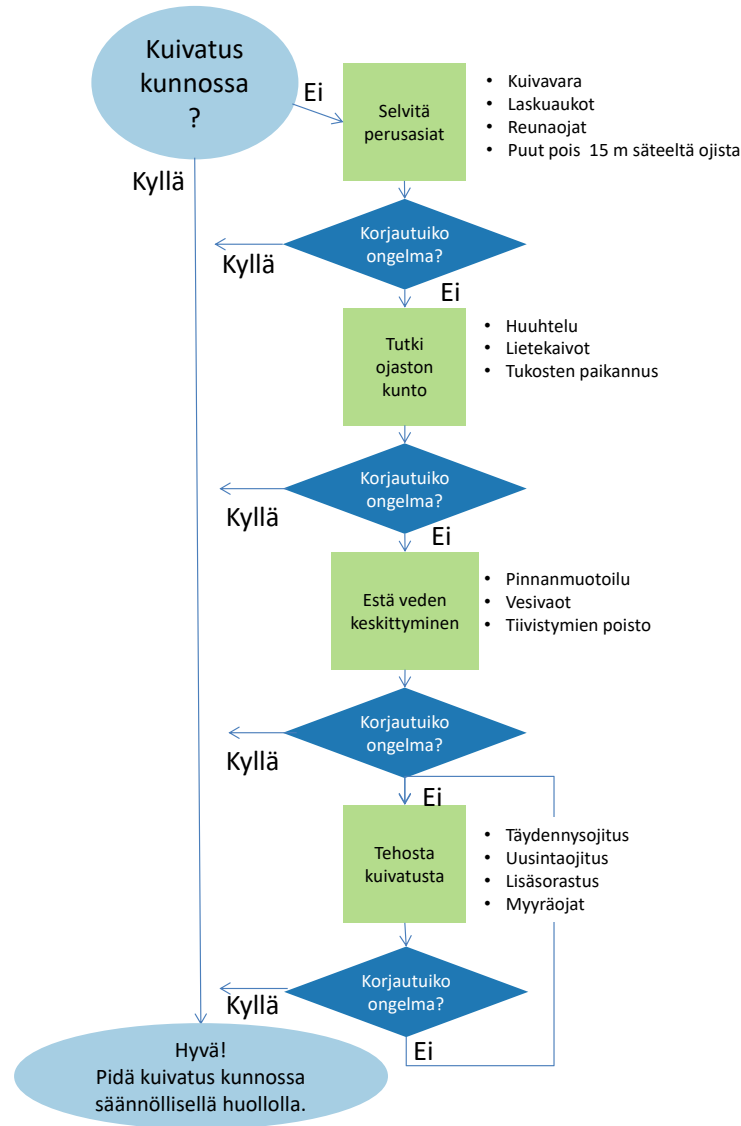
- Bearbetning i rätt tid, med rätta redskap
- Undvika packning
- Mera grynbildning än grynsönderfall

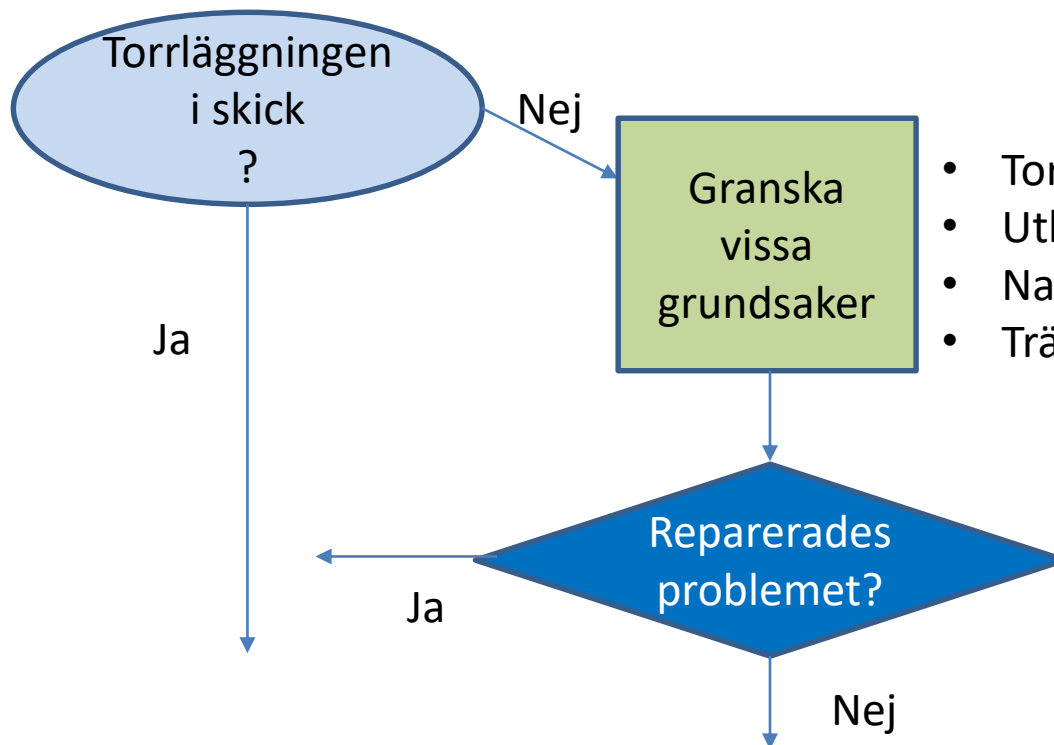
God torrläggning?

Hur uppnå en god torrläggning

Först grundförutsättningarna

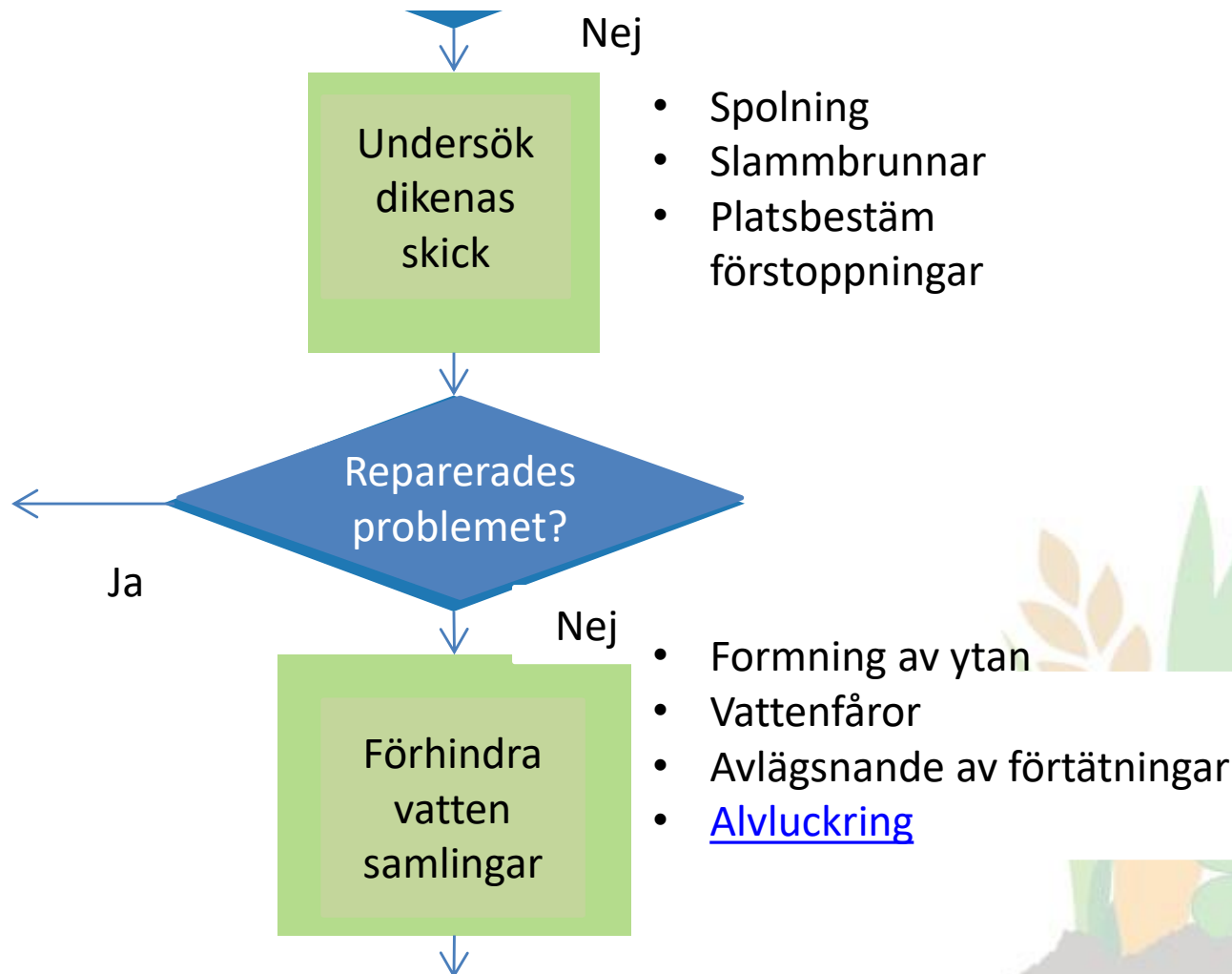

- Torrmån
- Utlopp
- Nackdiken
- Träden bort 15 m från diket

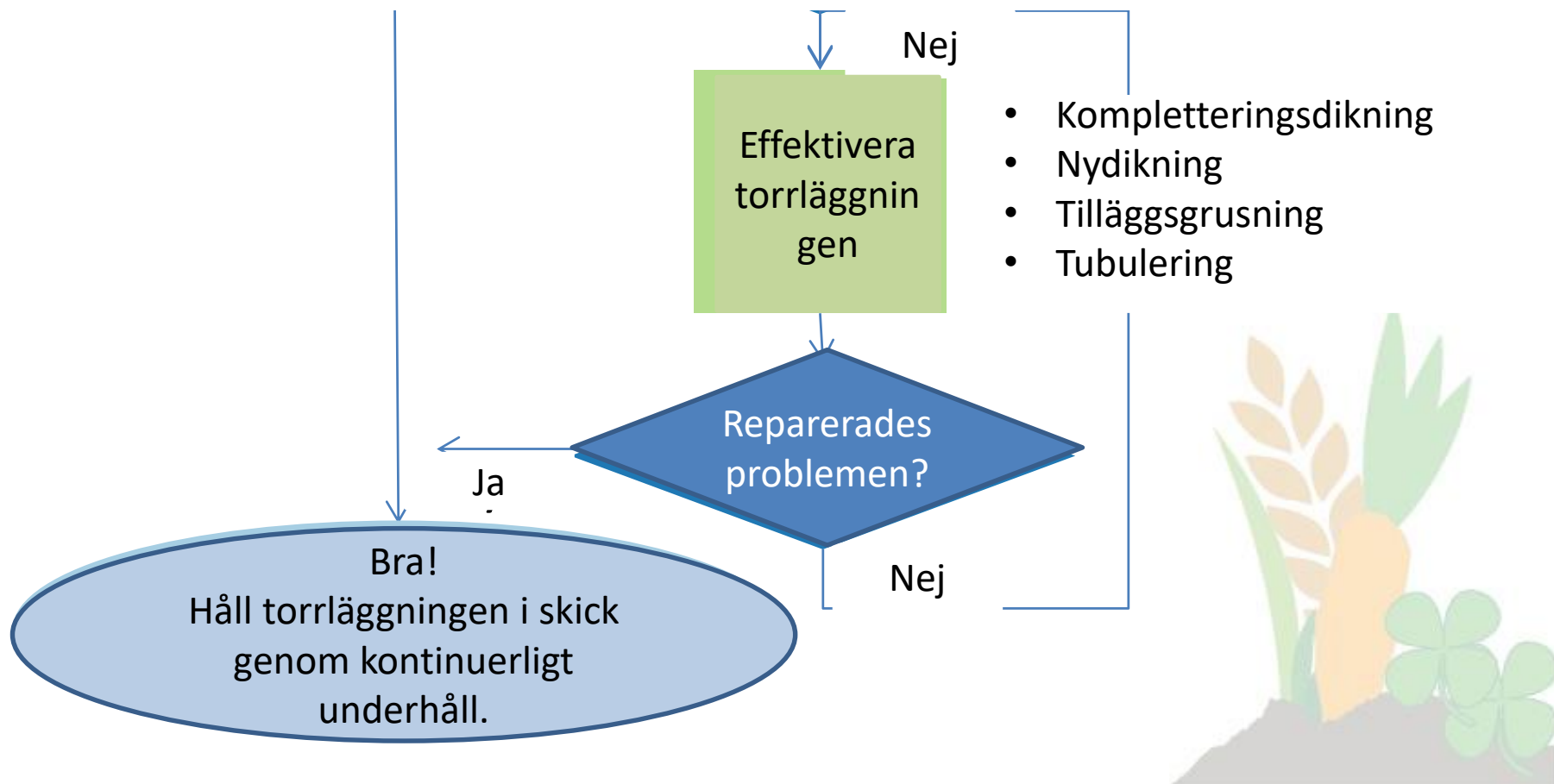

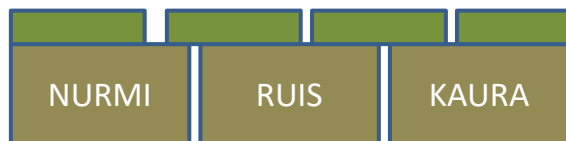
Därefter observationer

Som sista utväg lägg till diken

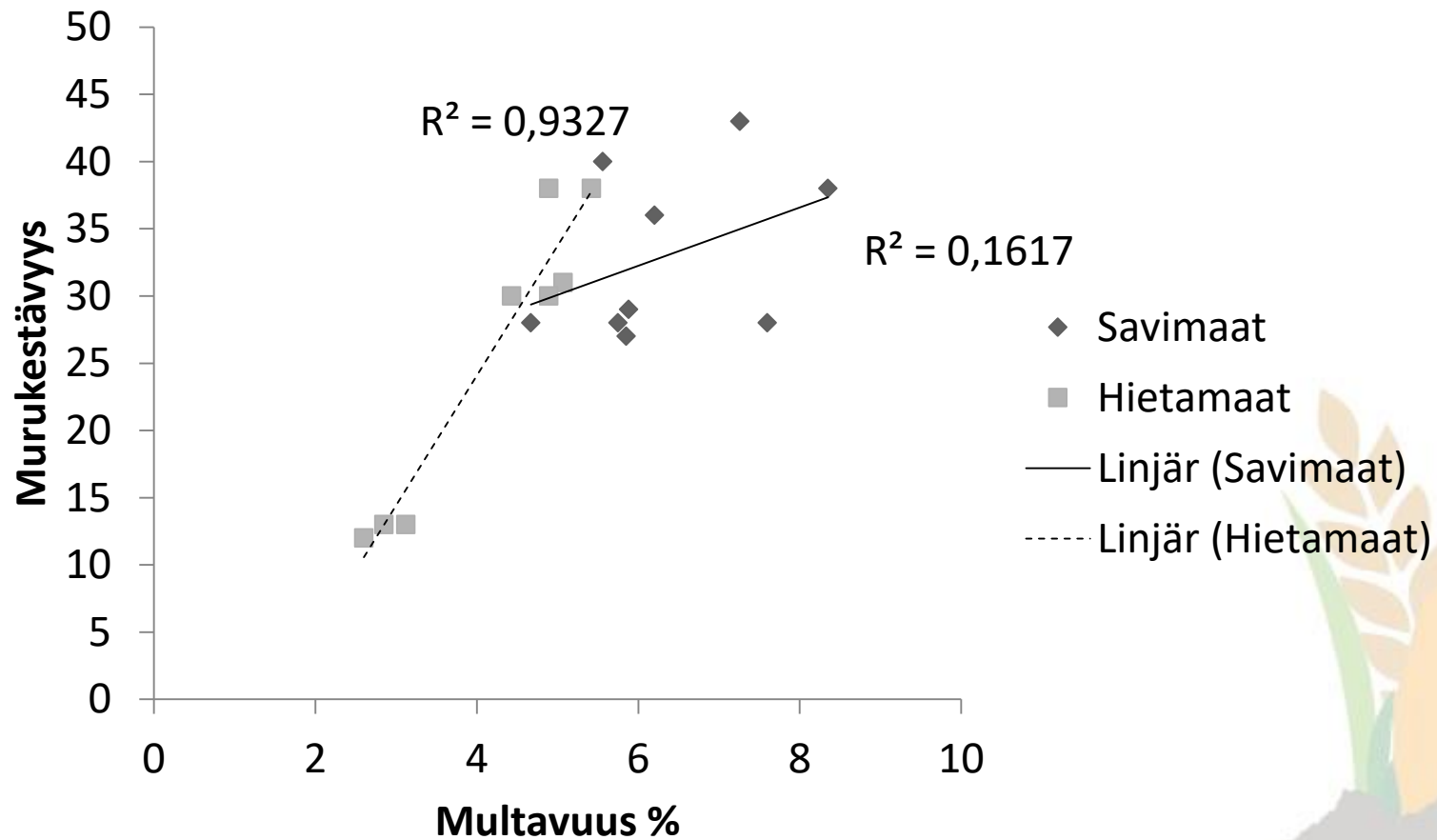

Bränsle för grynbildningen

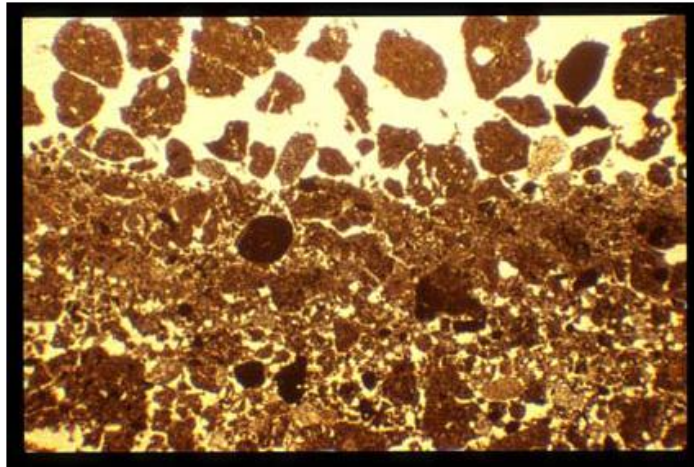

- De gröna balkarna beskriver under vilken tid, som åkern är täckt med växtlighet och solljuset utnyttjas för att binda kol.

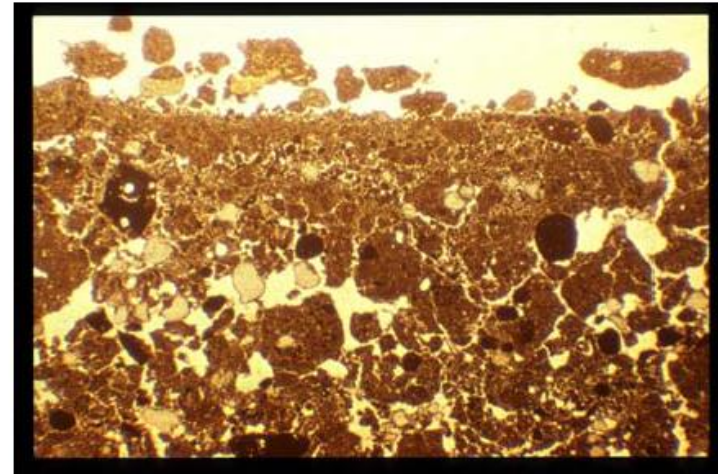
Mullhalt och grynbeständighet

Kemi som gynnar grybildning

a

b

Figure 5. Photomicrographs of the Catlin soil treated with a) Ca and b) Mg. Frame width equals 11.5 mm. Pores are seen as yellow and aggregates as brown.

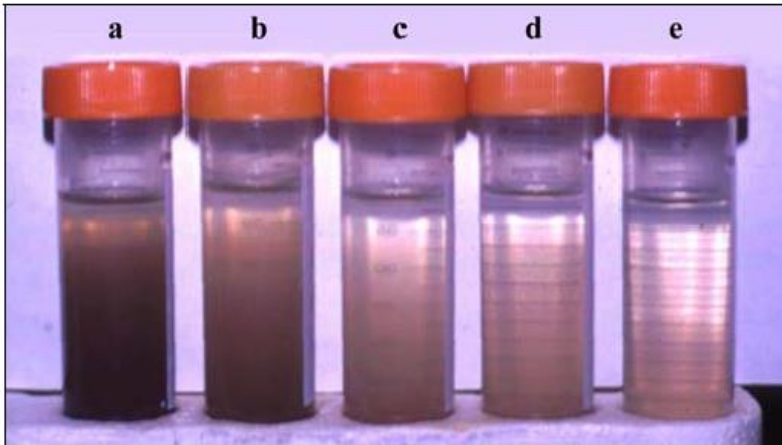
Mycket Ca:
=> Hållbar grynstruktur

Mycket Mg:
=> Känslig för tillslammning

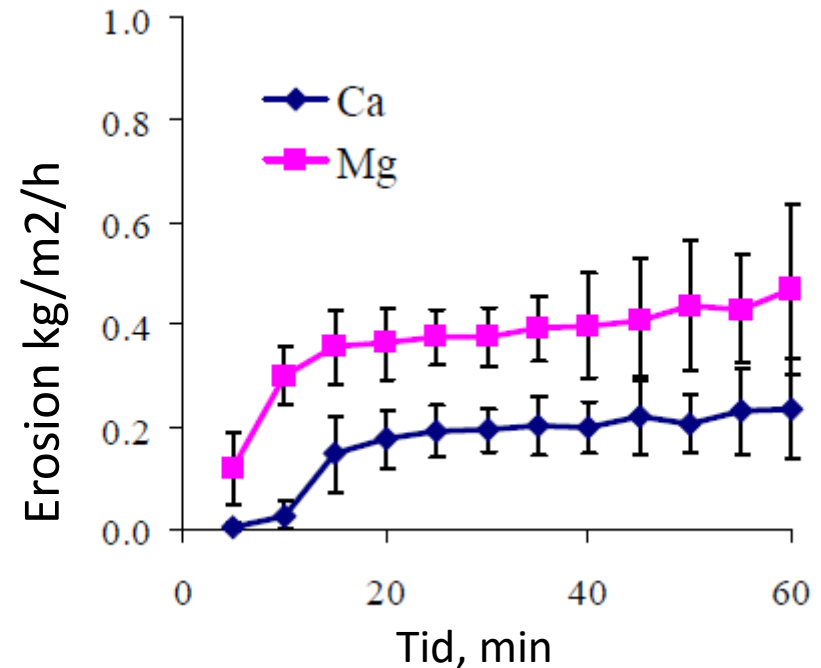
Dontsova och Norton, 2001.

Ca:Mg och erosion

- Alltför högt Mg -förhållande nästan fördubblar erosionshastigheten ([i bevattningsförsök](#))
- Även K och Na

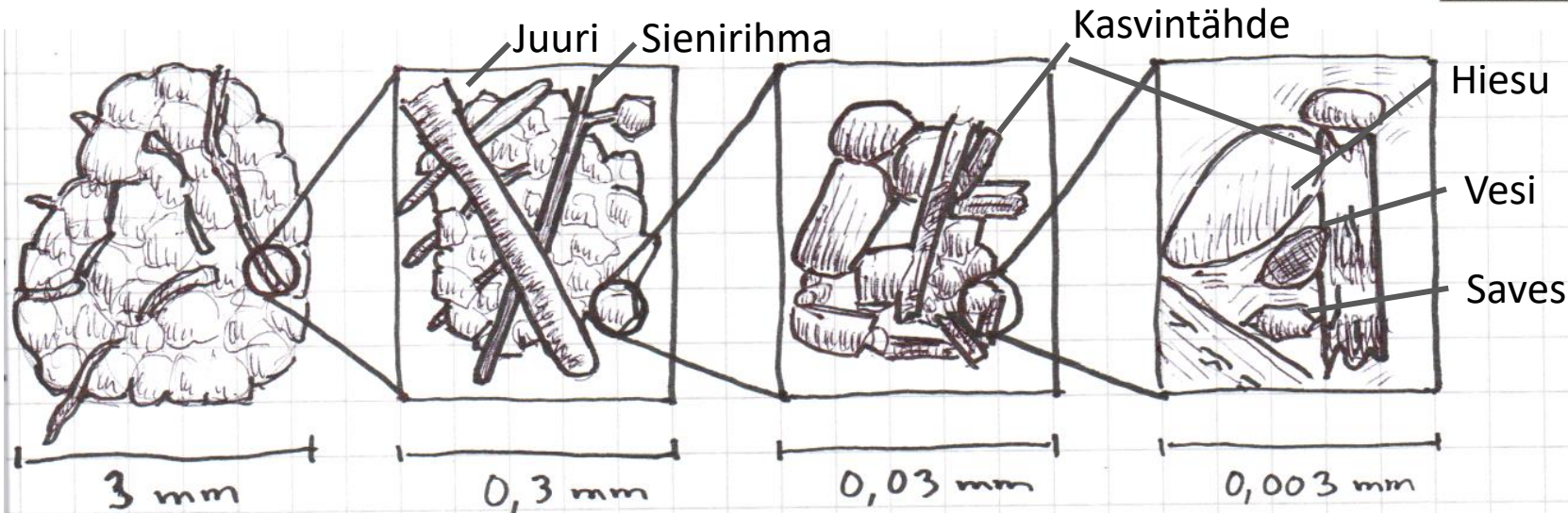

Dontsova och Norton, 2001.

Gynnande av grynbildning

Makroaggregaatti
= muru

Mikroaggregaatti
= pienmuru

Pienmurun osat

Savi, hiesu ja
kasvintähteet

Humus och vattenkapaciteten

- En 2 %:s ökning av organiska materialet nästan fördubblar den för växten tillgängliga vattenmängden

Table 3. Effect of organic matter (OM) on available water capacity (AWC)

Textural group	OM (PCT BY WEIGHT)				
	0	1	2	3	4
Sand					
A cm/25cm	1.0	1.5	2.0	2.6	3.2
B pct	0	37.0	54.0	63.0	70.0
Silt loam					
A cm/25cm	2.3	3.2	4.2	5.1	6.0
B pct	0	29.0	45.0	55.0	62.0
Silty clay loam					
A cm/25cm	1.6	2.3	3.0	3.7	4.4
B pct	0	31.0	47.0	57.0	64.0

A = Centimeters of AWC for a 25 cm surface layer

B = Percentage of total AWC attributable to OM

Soil organic matter and available water capacity

Berman D. Hudson

Humus och vattenkapaciteten

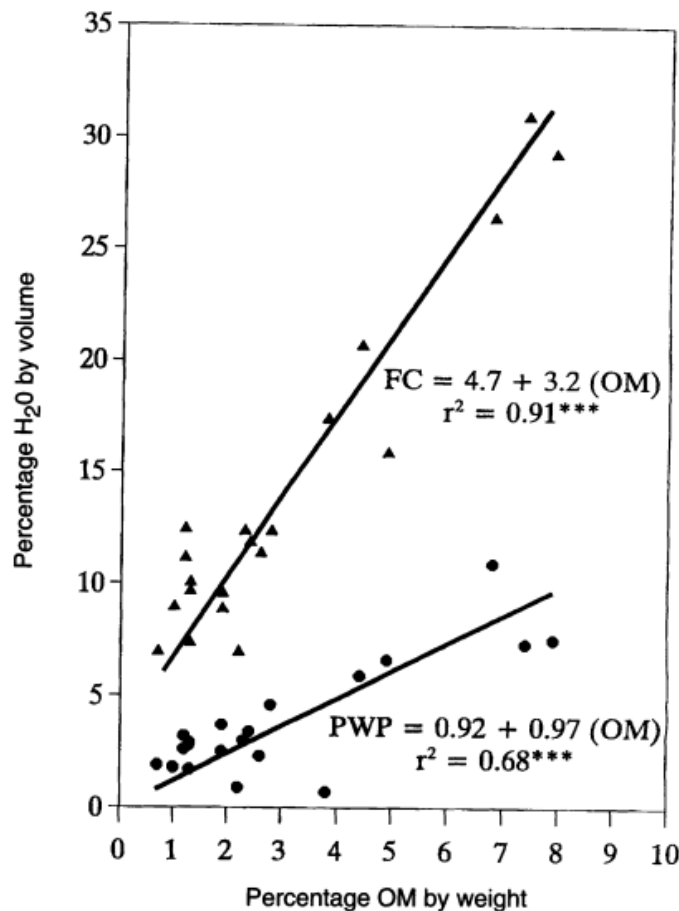

Figure 1. Water content at FC and PWP versus OM content of sand surface horizons.

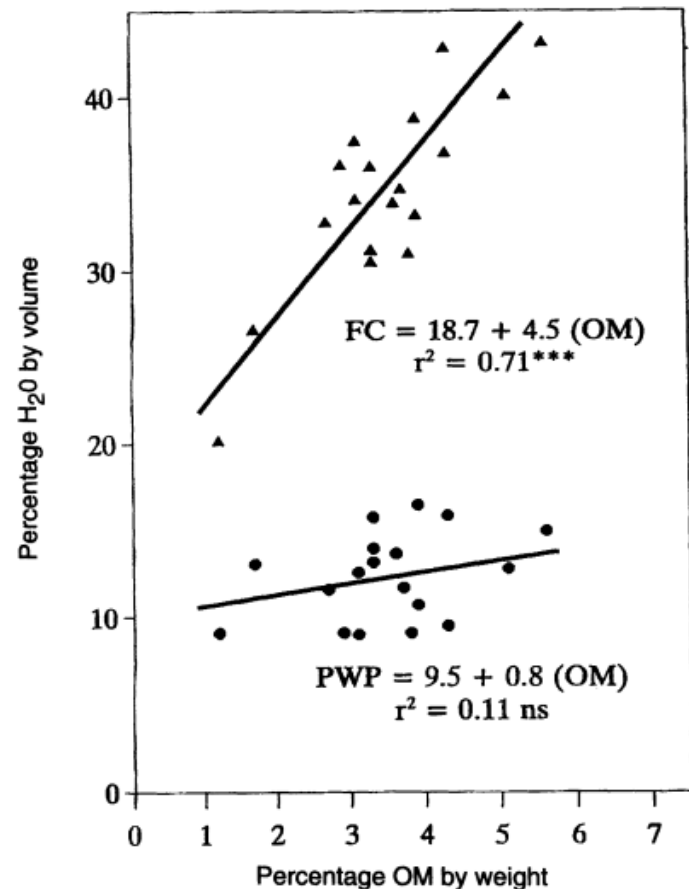

Figure 2. Water content at FC and PWP versus OM content of silt loam surface horizons

Mera organiskt material!!

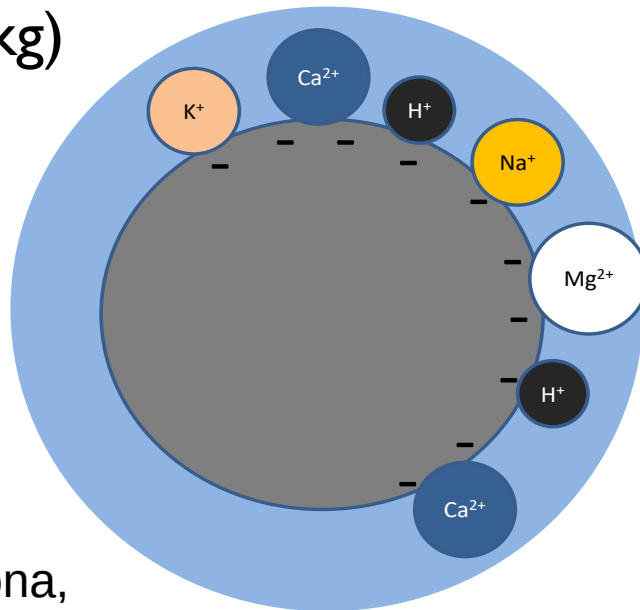
- ▶ Organiskt material i olika form har olika uppgifter
- ▶ Viktigast är att tillföra organiskt material till åkern

- ▶ Bild: Tuomas Mattila, Kilpiä gård, Pusula

Katjon-utbyteskapaciteten CEC

- ▶ Berättar hur mycket positivt laddade partiklar, såsom vissa näringsämnen, kan absorberas/bindas på jord-partiklarnas ytor
- ▶ Låg kapacitet (<10 cmol/kg) i grova mineraljordar, hög kapacitet (20—100 cmol/kg) i ler- och organiska jordar. Är beroende av markens pH
- ▶ I kompost av god kvalitet extremt hög kapacitet (>300 cmol/kg)

$$TCEC = \frac{\frac{Ca^{2+}}{200} + \frac{Mg^{2+}}{120} + \frac{K^+}{390} + \frac{Na^+}{230}}{(100 - H - M)/100}$$

$$H = \begin{cases} 0, & \text{jos } pH > 7 \\ (7 - pH) \times 15, & \text{jos } 6 < pH < 7 \\ 195 - (30 \times pH), & \text{jos } 5 < pH < 6 \end{cases}$$

$$M = 11,4 - pH$$

Bild: Tuomas Mattila

Bas-mättnadsgraden (Base saturation)

- ▶ Berättar vad som bundits på katjon-utbytesytorna
- ▶ Det optimala skulle vara 70—85 % Ca, 12—18 % Mg, 3—5 % K ja H^+ under 5 %
- ▶ Med kontroll av pH ser vi till att katjon-utbytesytorna inte är stockade med Al, Fe eller H -joner eller istället snarare med Ca^{2+} tai Mg^{2+} -joner, som binder för växten tillgängliga näringsämnen
- ▶ Fel **katjonförhållande** kan vara orsaken till markens dåliga struktur, i synnerhet Ca/Mg

Hur man behärskar jordstrukturen och åkerns torrläggning

- ✓ Förutsättningar för god struktur
- ✓ Gott torrläggningstillstånd
- ✓ Bränsle för grynbildning
- ✓ Kemi som gynnar grynbildning

Hur behärska strukturen

- Bearbetning i rätt tid, med rätta redskap
- Undvika packning
- Mera grynbildning än grynsönderfall

Mängden tillslammande lera är beroende av bearbetningsenergin och markens fuktighet

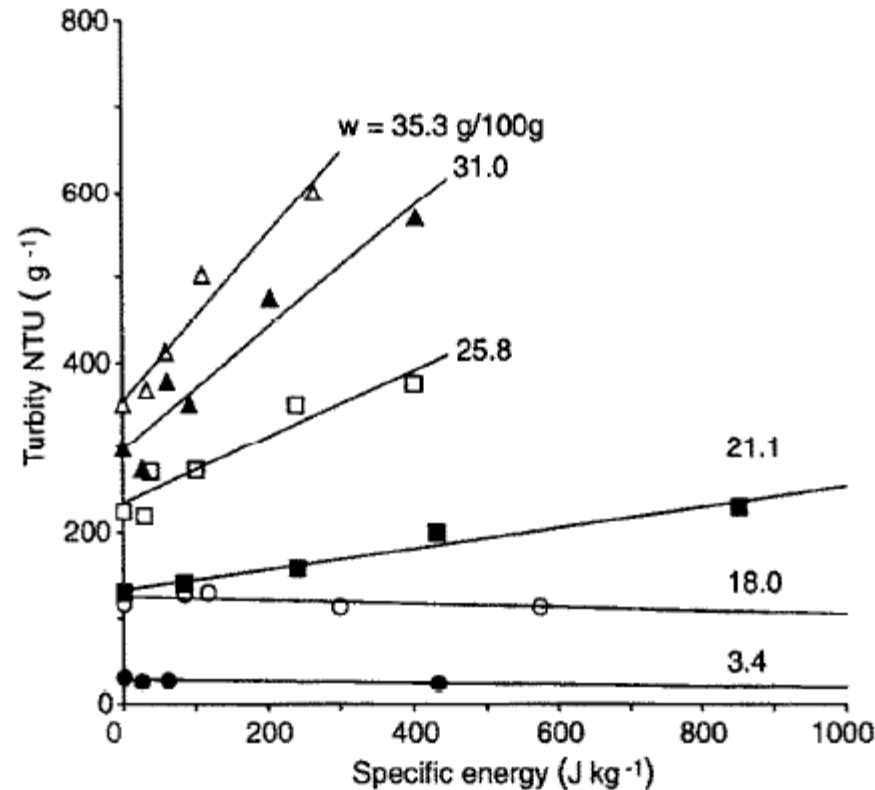
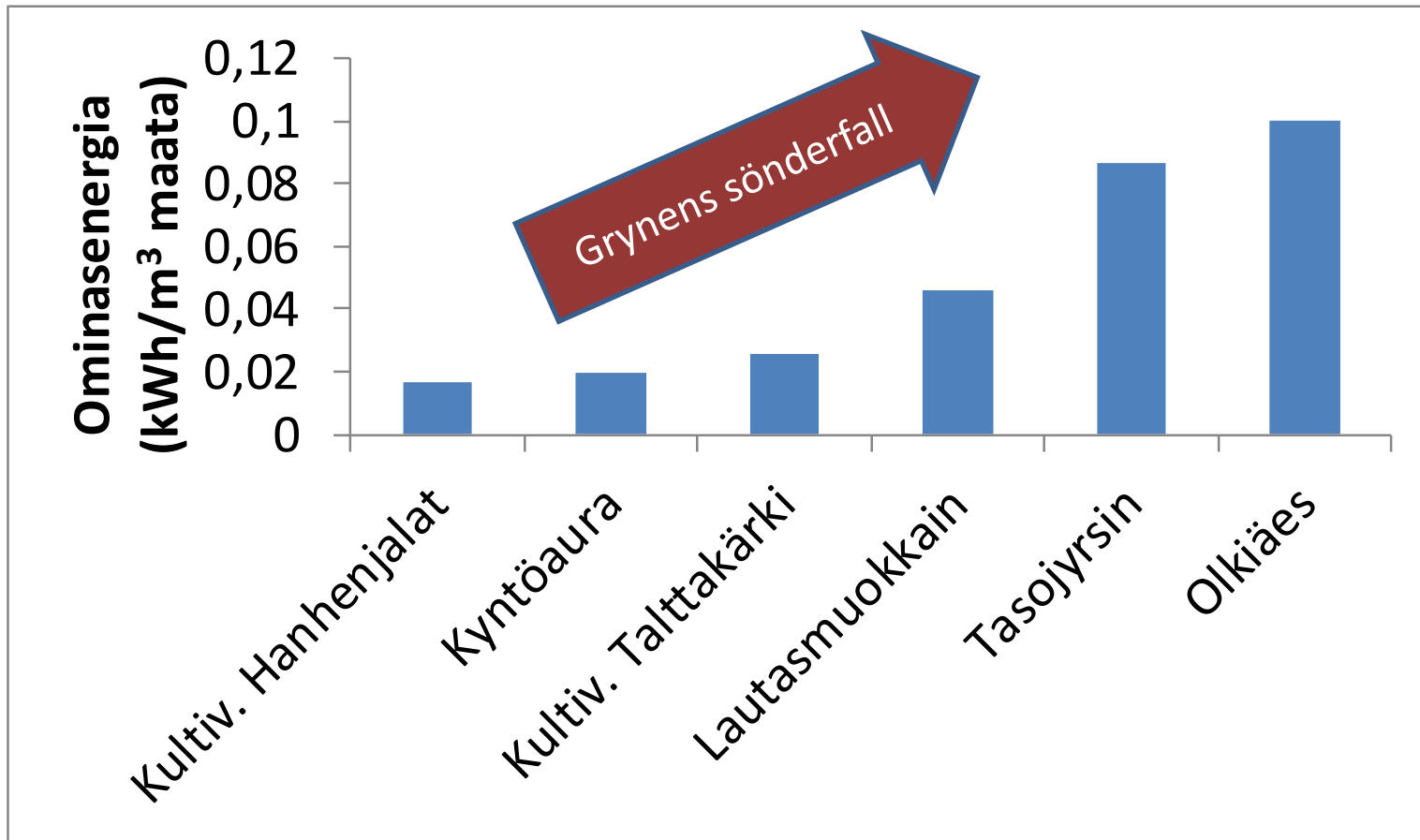

Fig. 3. The influence of specific energy inputs, over a range of soil water contents (w), on mechanically dispersed clay, as measured by turbidimetry for Soil A: ●, $w = 3.4$ g per 100 g soil; ○, $w = 18.0$ g per 100 g soil; ■, $w = 21.1$ g per 100 g soil; □, $w = 25.8$ g per 100 g soil; ▲, $w = 31.0$ g per 100 g soil; △, $w = 35.3$ g per 100 g soil.

Bearbetning och grynens beständighet

Rekommendationer för bearbetningen

Förtätningar bort

- Jorden brukbar
- Rätt djup
- Biologisk-mekanisk uppluckring

Gynnande av grynbildningen

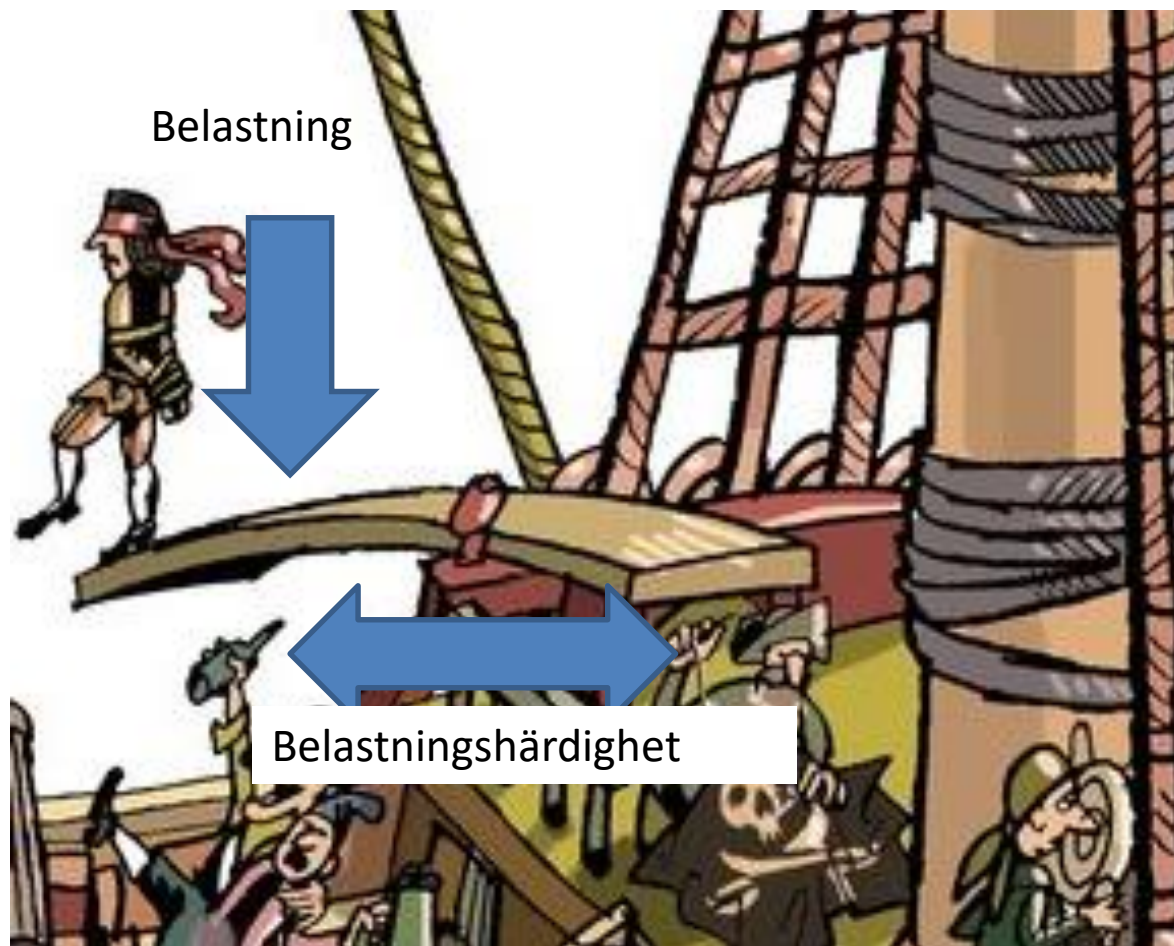
- Fukt
- Växtrester
- Upptorkning (på lerjordar)

Beskydda grynen

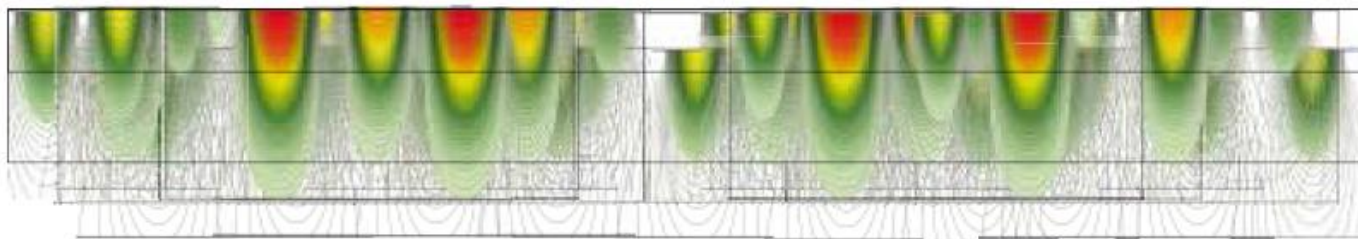
- Möjligast lite bearbetning
- Möjligast mycket växtrester

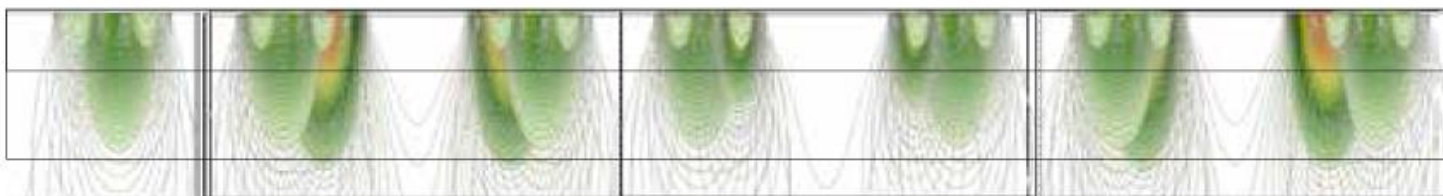
Undvik packning

Nykytilanne: 1,6 m kyntö, 6 m lietevaunu, 3,8 m puimuri, 4 m kylvökone, 6 m äes, 15 m ruisku

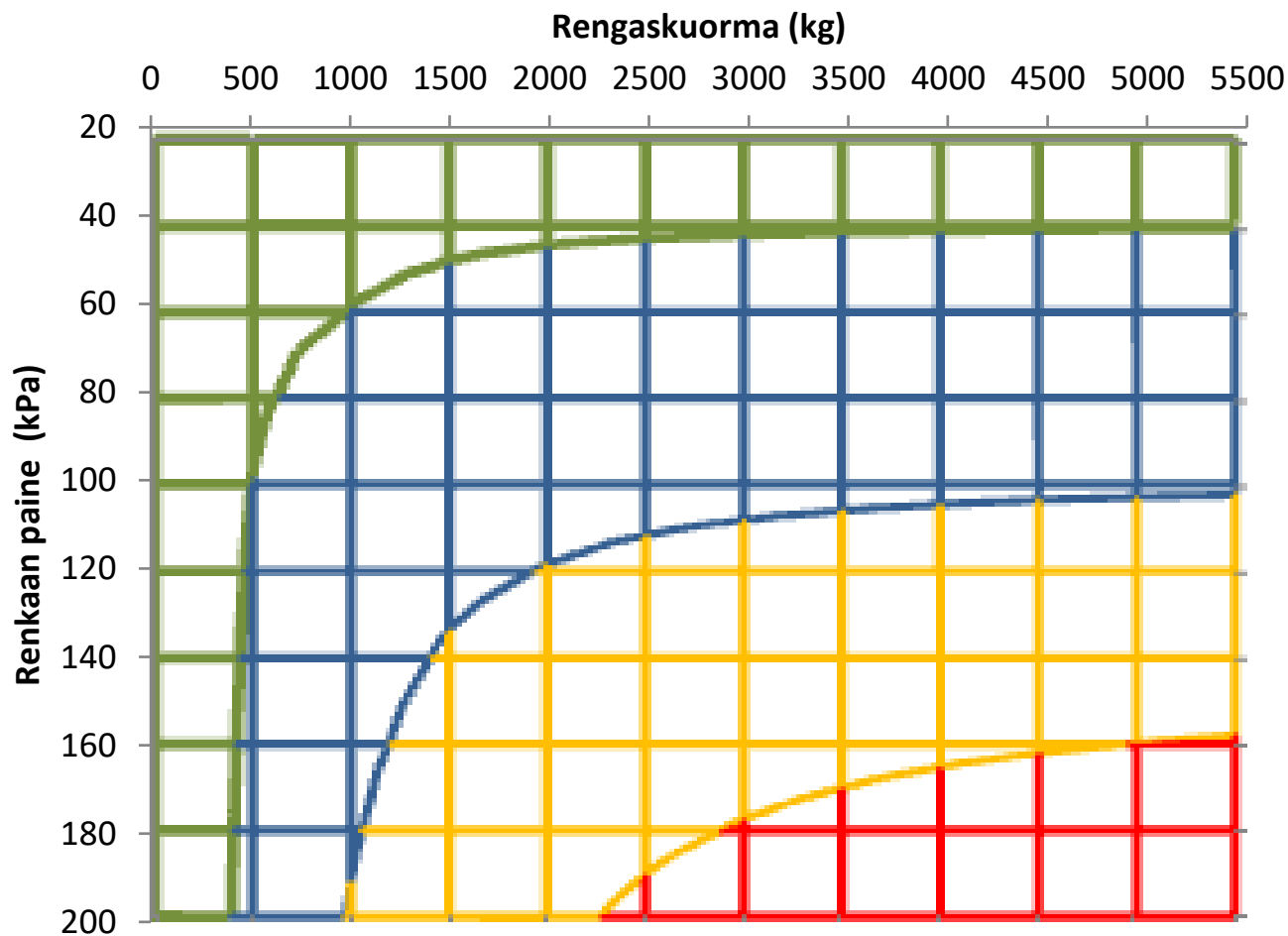
Ehdotus: 4 m kevytmuokkaus, 8 m lietevaunu, 4 m puimuri, 4 m kylvökone, 6 m äes, 16 m ruisku

Kuva 13. Tuorlan tilan nykyisen koneketjun ja rengastuksen maaperään aiheuttama kuormitus (yläkuva) sekä maaperän kuormitus ehdotetuilla parannustoimenpiteillä (alempi kuva). Maan jännitykset on laskettu Terranimo työkalulla. Vaalean vihreä alue kuvaa 50 kPa jännitystä, joka aiheuttaa riskin kosteille maille. Keltainen alue kuvaa 150 kPa jännitystä, joka aiheuttaa riskin myös kuiville maille. Katkoviivat kuvaavat 35 cm ja 80 cm maakerroksia.

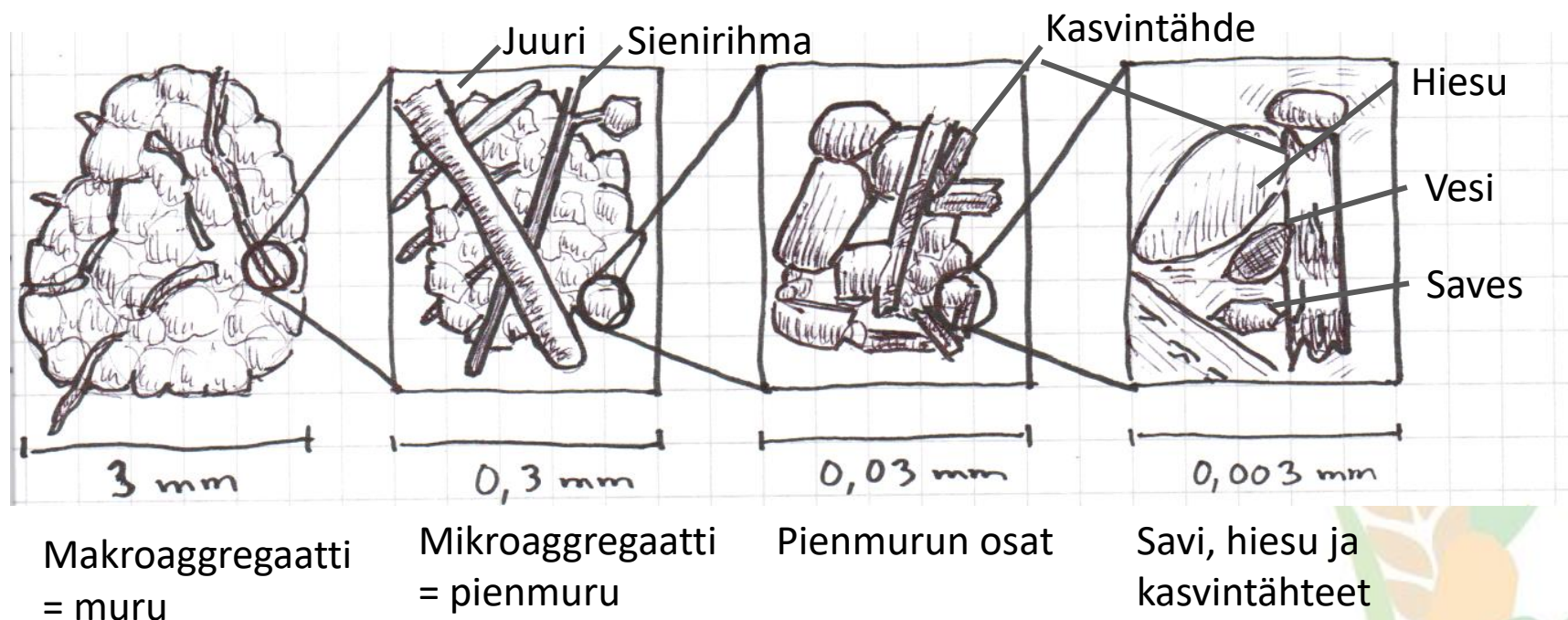
Packningstabell

Tiivistymisriski 22 cm

Grynbalans

Tilläggsmaterial från olika projekt

- ▶ **RAHA - Ravinnehuuhtoumien hallinta**

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Ravinnehuuhtoumien_hallinta

- ▶ **JÄRKI - Maatalouden vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden järkevää edistämistä**

<http://www.jarki.fi/fi/jarki>

- ▶ **ILMASE - Ilmastonmuutos ja maaseutu** <http://www.ilmase.fi>

- ▶ **TEHO Plus - Maatalouden vesiensuojelun tehostaminen** <http://www.ymparisto.fi/tehoplus>

Tack för intresset!

juuso.joona@tyynelantila.fi

P. 050 360 96 32

www.tyynelantila.fi

Juuso Joona,
Tyyneläntila

Tack!

Tilläggsinformation:

www.luonnonkoneisto.fi

www.kilpiantila.net

**Blåusern för en ljusare framtid!
Tack!**